

Joods familiedrama (2)

Mijn vorige stuk over de collectieve zelfmoord in 1942 van de familie De Kadt aan de Willem Lodewijkstraat 45 riep nogal wat reacties op.

Een daarvan was afkomstig van Selma van Hulsen uit Enschedé. Haar tante Lies van Hulsen werkte tijdens de oorlog op het politiebureau. Daar kwamen wekelijks de lijsten van Joodse mensen binnen die zouden worden opgepakt om vervolgens een uiterst donkere toekomst tegemoet te gaan. Zij gaf die namen door aan Selma's grootvader, Anton van Hulsen. Hij woonde aan de Emmakade en ging 's avonds erop uit om betrokkenen te waarschuwen. Ter ere van zijn verzetswerk is hij later in Israël onderscheiden met het planten van een boom met zijn naam erop. Later werd in de familie verteld dat hij ook de familie De Kadt op die manier nog op tijd heeft gewaarschuwd, niet wetend dat zij de dood zouden verkiezen boven het onderduiken of wegvluchten.

Ook is in de familie bekend dat het echtpaar George de Kadt en Bertha Polak de heer Van Hulsen heeft bedankt voor de waarschuwing en dat De Kadt tegelijk een diepe wanhopige indruk maakte. Hij bleef steeds herhalen: 'waar moeten we heen, Van Hulsen'. In mijn vorige stuk heb ik aangegeven waarom de vlucht via Spanje naar Amerika door de familie De Kadt als te riskant werd aangemerkt.

Voor die vlucht hadden oud-CCF-direkteur A. Bouwes en de in Amerika woonachtige ouders van mevr. De Kadt zich sterk gemaakt. Ik kreeg ook een reactie van de zoon van de oud-directeur, Wybren Bouwes. Hij trad later bij de onderneming min of meer in de voetsporen van zijn vader en meldde dat hij dit specifieke verhaal niet kende. Maar hij kon wel bevestigen dat zijn vader meerdere mensen heeft geholpen naar Amerika te vertrekken. Hij heeft zijn vader verschillende malen gesuggereerd zijn ervaringen, als echte Friese zuivelman in het buitenland, voor tijdens en na de 2e wereldoorlog eens op papier te zetten, maar dat is er niet van gekomen. Na de oorlog werd het hoofd van het laboratorium van de CCF de heer Van Kreefelt, ook een gerenommeerd chemicus en net als De Kadt van joodse afkomst.

Verder nam Klaas Roeda (74 jaar) contact met mij op. Hij vertelde dat hij in de oorlog een vriendje was van een zoontje van de familie De Kadt, Abraham Micha, die de roepnaam Micha had. Zelf woonde Roeda iets verderop aan de Willem Lodewijkstraat, op nr. 25. Hij vertelde dat de ouders van Micha 'hele fijne mensen' waren. Als Klaas bij Micha thuis speelde deden ze dat vaak boven, op de verdieping waar zich later ook het drama heeft voltrokken. De kinderen van De Kadt, een topfunctionaris, hadden in de oorlogstijd relatief veel speelgoed maar Klaas kan zich herinneren dat vader De Kadt het prima vond als er speelgoed werd weggeven aan minder rijke kinderen. Dat tekende de man die overdag op het CCF-laboratorium met een baanbrekend onderzoek naar melkwol bezig was. Soms sloot hij zich daarvoor helemaal in het laboratorium op. Klaas herinnert zich overigens de oudere zusjes van Micha als 'heel vriendelijke meisjes'.

Op de dag voordat het drama plaatsvond speelde Micha bij Klaas thuis. Het werd later en later. Het lijkt achteraf wel alsof Micha iets voorvoeld heeft. De moeder van Klaas zei op een gegeven moment dat hij naar huis terug moest gaan: 'Anders worden je ouders heel ongerust'. Een normaliter heel onschuldige opmerking maar de moeder van Klaas heeft zich achteraf toch schuldig gevoeld ('had ik het kind maar thuis gehouden'). De volgende dag kwam Klaas langs het huis waar de ramen op de benedenverdieping omhooggeschoven waren en waar de gordijnen wapperden.

Juffrouw Sinnema, de naaste buur van de familie De Kadt en huishoudster bij de bekende familie Lampe, vertelde hem: 'hier kun je nooit meer spelen'. Micha was niet meer. Klaas stond bedremmeld te kijken. Hij vertelt dat dit voor hem een traumatische belevenis is geweest waarover hij nare dromen heeft gehad.

Klaas werd later meester-schilder. Zijn kennis op dat gebied in combinatie met het jeugdtrauma brachten hem in de negentiger jaren op de gedachte om het grote grafmonument van de familie De Kadt / Polak op de Joodse begraafplaatsen te gaan restaureren. Bij zijn eerste bezoek bleek namelijk dat het monument sterk verwaarloosd was. Er viel nauwelijks meer iets te lezen, het grint moest vernieuwd, pokken weggewerkt enz. Hij zag het als een persoonlijke opdracht in de restauratie veel tijd te steken. Zijn vrouw, Johanna Roeda-Huppes, vertelt mij dat hij daar weken mee bezig is geweest maar dat hij zich daarvoor niet op de borst wil kloppen. Na de restauratie gingen hij en zijn vrouw jaarlijks op 4 mei naar het graf om het te inspecteren en om er bloemen te leggen. Totdat de begraafplaats een jaar of tien geleden een nieuwe sleutel kreeg en de toegang te veel werd bemoeilijkt. Dat Roeda heel sterke, duurzame verf heeft gebruikt kon ik bevestigen omdat ik het indrukwekkende en goed leesbare grafmonument onlangs bezocht heb. Op het monument staat als tekst over het hele gezin: 'Bemind en betreurd door allen die hen gekend hebben'. Klaas Roeda zegt: "Treffender kun je ons aller gevoel niet uitdrukken...."

Peter de Haan